

U Pomorskom muzeju Crne Gore 7. juna predstavili smo knjigu pod nazivom **Ljudi i brodovi**, obimno djelo tivatskog publiciste i novinara **Siniše Lukovića**. Veći broj zaljubljenika u pomorstvo, Boku i more, među kojima i nekoliko pomorskih kapetana, imali su to veće priliku čuti kako je nastala nova Lukovićeva knjiga koju su ispisali ljudi i brodovi Boke Kotorске.

Knjiga *Ljudi i brodovi*, nastala u ediciji *Bokeljologija* knjižare *So* iz Herceg Novog, napisana je na 228 strana i podijeljena na dva poglavlja, tematike, ljude i brodove. Svaka od njih obrađuje po dvanaest priča suptilno povezanih i mudro odabranih. O knjizi su pored autora, govorili urednik **Nikola Malović** i kustos Pomorsko-tehničke zbirke **Ilija Mlinarević**.

Ova knjiga je nastala iz nečega što je moja najveća strast, a to su more, brodovi i istorija pomorstva, sa željom da pokušam to prenijeti na što širi krug čitatelja, poručio je autor Siniša Luković.

Na promociji knjige u našem muzeju bio je **Mihailo Ognjanović** koji je prvi put prešao Atlantik sa 15 godina.

(Više na stranama 3-7)

Jedra Boke je mjesечna publikacija
Pomorskog muzeja Crne Gore
Jun 2019. godine

Direktor Pomorskog muzeja
Andro Radulović

Savjet Pomorskog muzeja

Od 14. septembra 2017. g. formiran je
Savjet Pomorskog muzeja koji će naredne 4
godine raditi u sljedećem sastavu:

Đuro Beli Prijić, predsjednik
Draško Dragaš, član
Dragana Lalošević, član
Vesna Prlja, član
Slavko Dabinović, član

Prijatelji i saradnici

Mr Mileva Pejaković Vujošević
Prof. dr Antun Sbutega
Prof. dr Gracijela Čulić
Prof. dr Milenko Pasinović

Don Anton Belan
Dr Stevan Kordić
Milan Sbutega
Zoran Radimiri
Željko Brguljan
Petar Palavršić
Slavko Dabinović
Radojka Abramović
Jelena Karadžić
Ilija Mlinarević
Milica Vujović
Smiljka Strunjaš
Danijela Nikčević
Tomislav Bonić

Jedra Boke sadržajno i tehnički oblikuje
Drago Brdar

Pomorski muzej Crne Gore Kotor

Trg Bokeljske Mornarice 391 Kotor, 82000

Telefon: +382 (0) 32 304 720

Fax: +382 (0) 32 325 883

Website: www.museummaritimum.com

e-mail: pom.muzej.dir@t-com.me

Pomorski muzej Crne Gore u Kotoru nastao je postepenim razvitkom prvobitne zbirke Bratovštine Bokeljska mornarica, utemeljene oko 1880. godine, koja je od 1900. godine otvorena za javnost, a 1938. godine preuređena i otvorena na prvom spratu sadašnje muzejske zgrade, barokne palate plemićke porodice Grgurina iz početka XVIII vijeka, koja je od 1949-1952. godine kompletno restaurirana i adaptirana za potrebe Muzeja. Danas je Pomorski muzej institucija kulture Republike Crne Gore.

Misija Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru je da čuva sjećanje naše zajednice na bogatu pomorsku istoriju Boke Kotorske i njeno izuzetno kulturno nasljeđe.

POSJETE

Potpredsjednica i ambasadorica Republike Bugarske u Pomorskom muzeju

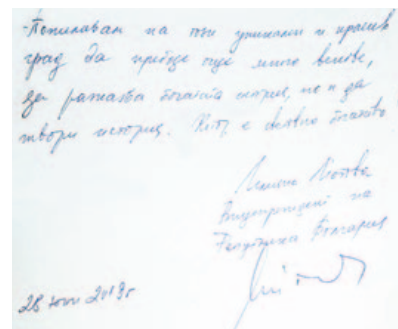
Foto: Dijana Đurašković

**Potpredsjednica Ilijana Jotova (u sredini), ambasadorica
Maglena Plugčijeva (desno), Radojka Abramović (lijevo)**

Potpredsjednica Republike Bugarske **Ilijana Jotova** i ambasadorica Republike Bugarske u Crnoj Gori **Meglena Ivanova Plugčijeva-Aleksandrova** sa pratiocima posjetile su 28. juna Pomorski muzej Crne Gore.

Drage gošće sa pratnjom u Muzeju su dočekali direktor Pomorskog muzeja **Andro Radulović** i **Radojka Abramović**, viši muzejski savjetnik u našem muzeju, koja im je bila i vodič kroz bogatu istoriju Boke Kotorske i njenog pomorstva. Nakon obilaska Palate Grgurina potpredsjednica, gospođa Jotova je u knjigu utisaka Muzeja, gdje poruke ostavljaju zvanični posjetioci naše institucije, upisala slijedeći zapis:

Želim ovom jedinstvenom i lijepom gradu da živi još mnoga vijekova, da priča o bogatoj istoriji, ali i da sam dalje piše svoju istoriju. Kotor je vjekovno bogatstvo.

Službenici Evropskog parlamenta i parlamenata zemalja regiona obišli Palatu Grgurina

Grupa službenika Evropskog parlamenta i parlamenata zemalja regiona obišla je 20. juna Pomorski muzej Crne Gore. Kroz naš muzej vodila ih je **Dolores Fabijan**, njihov oficijelni vodič tokom obilaska Kotora. Domaćin njihove posjete našoj zemlji bila je Skupština Crne Gore.

Foto: Marina Jovanović

Ljudi i brodovi nastavak sa strane 1

Knjiga *Ljudi i brodovi* novinara i publiciste Siniše Lukovića njegovo je drugo publicističko djelo u koje je pretočio svoju ljubav i fascinaciju brodovima i pomorcima. Prije nego što je u Pomorskom muzeju predstavljena kotorskoj čitalačkoj publici i ljubiteljima pomorstva knjiga je promovisana 12. juna u prostoru Zbirke pomorskog nasljeđa u Porto Montenegro. Kao i tada posjetioci na promociji u Palati Grgurina imali su sjajnu priliku da od pisca i izdavača čuju i više zanimljivih priča za koje u knjizi *Ljudi i brodovi* nije bilo mjesta. Vojno-pomorska istorija je Lukovićeva strast još iz najmlađih dana.

Riječ Ilije Mlinarevića

Poštovani prijatelji Pomorskog muzeja, pisane riječi i mora, dobro večer i dobro došli u palatu Grgurina.

Pred nama je večeras jedno lijepo i zanimljivo druženje, tj. promocija knjige *Ljudi i brodovi*, pa tako na samom početku želim da pozdravim naše uvažene goste, tojest, prijatelje ove ustanove: urednika, gospodina **Nikolu Malovića** i autora knjige gospodina **Sinišu Lukovića**.

Poznati historičar i kulturolog Boke Kotorske **don Niko Luković** je napisao: *Istorijska je činjenica da primorski narodi propadaju, ako ne znaju da se morem koriste. Mi ćemo se večeras prisjetiti onih ljudi koji su to znali, prisjetićemo se i događaja i brodova*

Foto: Marina Jovanović

koji su oblikovali Boku do današnjih dana.

Knjiga *Ljudi i brodovi* Siniše Lukovića u ediciji knjiže *So* iz Herceg Novog napisana je na 228 strana. Kako i sam naslov kazuje podjeljena je u dva dijela/tematike, *Ljude* i *Brodove*. Svaka od njih obrađuje po 12 priča-poglavlja – suptilno povezanih i mudro odabranih.

U prvom dijelu Siniša nas upoznaje sa ljudima, o kojima moramo govoriti, o njihovim imenima. Imena su potvrde njihovog života, njihove pripadnosti prostoru i vremenu u koje su živjeli.

Na samom početku se upoznajemo sa dobrotiskim kapetanom i brodovlasnikom **Bogdanom Tripkovićem** – vlasnikom jedne od najvećih italijanskih brodarskih kompanija, sa **Miroslavom Štumbergerom** – oficijom i pronalazačem čiji su modeli brodova i večeras sa nama u ovoj sali muzeja.

Nadalje, susrećemo se i sa **Karлом Baumonom** – inovatorom i neprikosnovenim podvodnim istraživačem.

U ovom poglavlju je obrađen i nezaslužen zaboravljeni događaj u kojem su bokeljski pomorci spasili posadu Američkog jedrenjaka i za taj podvig odlikovani od strane predsjednika Sjedinjenih američkih država.

Autor nas upoznaje i sa *Morskim dnevnikom* kapetana **Mihaila Ognjenovića** i esejima o životu pomoraca tojest o svemu lijepome i manje lijepom što ovaj životni poziv donosi.

U knjizi zaslužen su svoje mjesto našli i heroji XX vijeka, kao što su **Milan Spasić** i **Sergej Mašera**, ali i sjećanje na tragičnu sudbinu parobroda *Cetinje* i kapetana **Boža Paparelu**. Autor ovo poglavlje zaključuje sa brodovlasnikom **Božom Dabinovićem**, uspješnom pričom Bokeljskog pomorstva XX i XXI vijeka.

U drugom dijelu knjige autor nas upoznaje sa brodovima koji su ostavili trag u istoriji pomorstva i našeg zaliva, počev od torpedne krstarice *Kaiser Franc Jozef*, preko *Barona Gaucha* i ratne krstarice *Ancio*.

Pažnju privlače i tehnička čuda ratnih mornarica sadašnjice kao što američki brod za tehničko opsluživanje nuklearnih podmornica i nosač aviona *Cavour*. Osim vojnih i školskih, u ovom poglavlju su obrađeni i putnički brodovi.

Riječ Nikole Maljevića

Izdavač knjige Nikola Malović, vlasnik hercegnovske knjižare *So* istakao je da se radi o *tehnički savršeno urađenoj knjizi* autora koji je *specijalista* novije vojne i pomorske zalivske istorije.

Foto: Marina Jovanović

Luković je počeo na nov način da govori o temama koje nas kao Bokelje i ljude koji vole Boku, zanimaju. To su pomorske, 'prugasto-plave' teme. To su kapetani, pomorci, dešavanja na moru, bitke, sudbine... Siniša Luković opisuje kako je između ostalih čudesa koja bilježi ova knjiga mina koja je potopila Titanikov brod blizanac 'Britanik', krenula iz Boke, rekao je Malović dodajući da je on kao urednik u Lukovićevoj novoj knjizi prosijao ljude na jednu a brodove na drugu stranu.

Knjiga 'Ljudi i brodovi' sastavljena je od dva velika poglavlja sa po 12 cjelina koje donose storije o čuvenim pomorcima, velikim brodovlasnicima, herojima na moru koji su odlikovani od strane američkog predsjednika, jedriličarima pustolovima, o brodolomnicima, autorima morskih dnevnika, patriotama poput Spasića i Mašare, te o mnogim kapetanima i njihovim sudbinama. Drugi dio knjige nudi, čitalačkom oku da se ukrcaju na impozantne palube koje su plovile Bokom. Na školske brodove nekoliko država, na najveći jedrenjak na svijetu, na najbrži jedrenjak na svijetu, na torpednu krstaricu koja je učestvovala u pobuni 1918. godine, na najluksuzniji parobrod koji je ikada saobraćao za luku Kotor, ali i na nosač aviona sasvim u skladu sa vremenima u koja smo uranjani, kazao je Malović.

On je rekao i da je pisac predgovora **Dražen Jovanović**, kustos Zbirke pomorskog nasleđa Porto Montenegro, odlično zapazio da smo do pojave Lukovića uglavnom imali djela koja su se bavila istraživanjem prošlosti.

Siniša je pisanjem o savremenim mega-kruzima promjenio sliku javnosti o istima, trgnuo ih je od banalnosti brodova-hotela – kako ih uglavnom pojmimo, kazujući nam istoriju kompanija, istoriju imena brodova i njihovim zanimljivostima – što je slučaj sa brodovima *New Amsterdam* i *Queen Elisabeth*.

U skoro svim navedenim poglavljima proži-ma se Boka. Istoriju bokeljskog pomorstva pi-sali su sami pomorci, u svojim dnevnicima ili pismima a Siniša je iste sabrao i otrgno od zaborava.

U biblioteci Pomorskog muzeja, kao relevantnom mjestu za istraživanje povjesti pomorstva ovog kraja, naučni radovi, novinski članci i knjige Siniše Lukovića postali su nezaobilazno štivo za sve studente, istraživače i zaljubljenike u more.

Na prvi pogled teme kojima se Siniša bavi su manje ili više poznate, ali svojim istančanim smislom za more, pomorstvo i Boku, poznatim temama daje novi život, zanimljivim diskur-som, stručnim istraživanjem i pažljivim umeta-njem u određeni istorijski kontekst i trenutak.

Ovu knjigu napisao je Bokelj, koji poznaje istoriju ovog kraja ali koji shvata i sadašnja kretanja i na prefinjeni način pravi poveznicu prošlosti i sadašnjosti, uvijek ostavljajući prostor za budućnost koja će donjeti nešto novo.

Dok sam čitao ovu knjigu razmišljao sam koja je njena ciljna grupa, kome bi ona mogla biti namjenjena i shvatio da su ove stranice namjenjene i tinejdžerima i studentima kao i ljudima koji se prvi puta susreću sa našom bo-

gatom povješću, ali i ozbiljnim naučnim radnicima koji na jednom mjestu mogu da otkriju (do sada) nedovoljno istraženi i ponekad zane-mareni svijet Boke.

Kao radnik Pomorskog muzeja u svoje ime i ime kolega moram da se zahvalim autoru, jer nam je značajno pomogao u našoj zajedni-čkoj misiji a to je promocija pomorstva Boke i Crne Gore.

Istinsko nam je zadovoljstvo da nakon knjige cijenjenog kolege **Petra Palavršića** u 2019. godini u našoj ustanovi predstavimo još jednu značajnu knjigu za naše pomorstvo. Vrijeme će pokazati, ali sam siguran da će ovi napori nadživjeti svoje autore i postati orijentir u svim budućim istraživanjima pomorstva.

Željeli bi smo, kao kolektiv Pomorskog muzeja i ljudi koji se bave pomorstvom, da ova knjiga postane literatura svakom mladom čovjeku kome je more u srcu, a život na brodu buduće zanimanje, time će se ispuniti stari za-vjet kotorskih pomoraca dat negdje davno na nekom starom plovilu ili jedrenjaku.

Dok je pomoraca i brodova život Boke i nje-nih obala biće ispunjen i osmišljen, a njene bitve uvijek će se vezivati za nepisane stare pomorske zavjete.

Siniša Luković u svom angažmanu nastavlja staru pomorsku tradiciju i na njoj postavlja novo, moderno ruho. Za njega ljudi i brodovi uvijek će ploviti na slavu i zadovoljstvo Boke-lja i svih onih koji u njegovom nastojanju nalaze smisao života i poziv na putovanja.

Riječ Siniše Lukovića

Zahvaljujući se svojoj supruzi Zorici i porodici na podršci, kao i opštini Kotor, koja je finansirala izdavanje knjige *Ljudi i brodovi*, Siniša Luković je, na promociji druge njegove knjige naglasio da su mu teme vezane za more i brodove najveća ljubav i strast.

Pomorska, a posebno vojno-pomorska istorija je nešto što je moja strast još iz najmlađih dana, iz vremena kada sam odrastao čitajući djela **Žila Verna**, **Semjuela Eliota Morisona**, **Roberta Balarda** ili našeg **Borisa Prikrila**. Kao neko ko potiče iz Boke, iz porodice koja je dala brojne kapetane, patrune i pomorske pedagoge, ali i meštre-brodograditelje, brodomontere i barkarijole, ljubav prema moru, barkama i brodovima je nešto što nosim u genima. Ako ništa drugo, a ono zbog toga što sa gotovo svih pro-

Foto: Marija Jovanović

zora kuće mojih predaka na Mulu kod Kotora pogled prvo pada na more, što maltene zapljuje kućne zidove.

Kao klinac zanosio sam se i željom da studiram podmorsku arheologiju, ali se sticajem životnih okolnosti to nije desilo, već sam *zalu-tao i trajno se izgubio* u novinarstvu. Ipak, srećna okolnost je ta što posao kojim se bavim dozvoljava mi da se, makar posredno, bavim morem, pomorstvom i brodovima, novinarski izvještavajući ili publicistički pišući o temama koje volim i u kojima uživam.

Da nije novinarstva, teško da bih ikada došao u situaciju da pođem na neka mjesta ili sretnem neke ljude koje, onaj koji se bavi nešto *običnijim* poslom, teško da bi ikada iskusio ili sreo. Ovako, uz novinarsku bilježnicu bio sam na brojnim kruzerima, jedrenjacima, ratnim brodovima, trkačkim regatnim jedrilicama, čak

Knjiga *Ljudi i brodovi* nije istoriografija, ona naučna, po strogo definisanim naučnim uzansama, niti je to romansirana istoriografija, niti čisto novinarstvo, a nije ni čista reportaža, ni novinarski tekst.

To je kombinacija nečega što je istoriografsko, popularna istoriografija, novinarska fotografija i gdje je, radi dinamike priče i stvaranja što boljeg kontakta između čitaoca i teme, potrebno ubaciti i elemente dramske književnosti, da bi se čitaoca što brže uvuklo u temu, dao joj neki ljudski odraz, da se taj čovjek saživi sa pričom koju čita, jer kako je to opisao pjesnik **Toma Bebić**, *Brodovi su ka` i ljudi*.

Brod i čovjek imaju niz sličnosti – oba imaju datum rođenja (kod broda se datum porinuća smatra rođenjem), lična dokumenta (lična karta čovjeku, upisnik u registar brodu). *Svaki*

i na nosaču aviona ili doživio da zaronim podmornicom, što nije baš česta privilegija.

Novinarstvo mi je dalo prostora, ali me i naučilo kako da tu moju strast prema moru, brodovima i pomorstvu, adekvatno pišući, pokušam prenijeti što širem krugu ljudi. I, koliko vidim po reakcijama čitalačke publike, mislim da sam na moju veliku radost, uspio da makar malo tog *mirisa mora i soli* stavim na crnogorsku javnu i medijsku scenu. Jer, ono što kažu *verba volat, scripta manet*, bolje je da ostane zapisano, pa kad nekoga bude zanimalo on će to naći i pročitati.

brod ima svoj život koji živi tokom svog vijeka eksploatacije jednako kao čovjek. Pun uspona i padova, teških i lijepih trenutaka, putovanja, susreta sa drugim destinacijama i interakcije sa drugim i drugačijima od sebe, doživljava i lijepe i teške trenutke, doživljava i pogibelji i radosne stvari do konačnog i neumitnog kraja – smrti za čovjeka onda kada i gdje su mu Bog i sudbina to odredili, a za brod kada (ako ima sreće) skonča dostojanstveno, ispod morskih valova u plavetnoj grobnici, odnosno manje dostojno u kakvom rezalištu gdje ga pretvore u hrpu starog željeza što će se reinkarnirati u obliku novog automobila, lonca ili žileta. Tu

vrstu emocije koju osjećam prema brodovima pokušavam kroz tekstove da prenesem na što širi krug ljudi.

Nažalost, u Boki smo zaboravili šta su brodovi i ljudi koji su navigovali na tim brodovima, učinili za nas i naš zavičaj jer sve ovo čime se mi danas dičimo, počev od kulturnog i materijalnog bogatstva do duhovnoga nasljeđa, došlo je preko mora, brodovima ili su ga zaradili ljudi koji su se topili po svjetskim morima i okeanima.

Boka je prostor kome je Bog dao štošta, a najveće bogatstvo koje mu je podario je more. Sve što je stvorila i što je ikada imala, dobila je preko mora, brodova i ljudi. Ovdašnjih ljudi koji su išli na te brodove širom svijeta, „tukli“ svjetska mora i okeane, mnogi kosti ostavili ali bili su dovoljno pametni da sve što su u bijelom svijetu pozitivno, dobro, kulturno vidjeli, znali su da to donesu u svoj zavičaj.

U odjeljku u kome opisujem razne interesantne ljude, mogu se naći svi oni koji odgovaraju opisu iz knjige **Pomorci, trgovci, ratnici i meceni dr Miloša Miloševića**, admirala Bokeljske mornarice, najvećeg modernog poznavaoča bokeške pomorske istorije.

To su ljudi koji me fasciniraju, stvari koje me oduševljavaju, to su zrna bisera iz bokeljske nepresušne riznice u koju ja nesebično zahvatam prvenstveno radi svog gušta, a onda se trudim da podijelim taj gušt sa drugim ljudima pišući ove stvari. Koliko uspijevam, na vama je da prosudite.

Da ne budem lažno skroman, ipak nešto malo o tome znam, pogotovo kada se radi o novijoj vojno-pomorskoj istoriji Boke (sredina 19. vijeka do današnjih dana), jer me fascinira koliko je zapravo ovaj zaliv koji je moj zavičaj,

bio značajan kao pomorska baza kako Austro-Ugarskoj koja je ovdje na drugoj polovini 19. vijeka ustanovila ono što se zvalo Pomorska tvrđava Boka, preko Kraljevine, a onda i socijalističke Jugoslavije koje su znale cijeniti vojno-strategijski značaj ovog zaliva.

To je sve rezultiralo sa preko 120 godina kontinuiranog prisustva ratne mornarice u Boki, a sa njime i gomilom propratnih, najčešće pozitivnih efekata za ovaj kraj – počev od nevjerovatno brzog i efikasnog razvoja infrastrukture, preko ekonomskih i prosvjetnih benefita za lokalno stanovništvo, do igrom istorijskih okolnosti diktiranog, prisustva ovdje brojnih, čak i za svjetske istorijske tokove značajnih ličnosti poput **Karla Denica, Mikloša Hortija, Martina Nimolera, Vilhelma Kanarisa, Gabrijele D`Anuncija** – da imenujem samo neke.

Uz to, bokeljska trgovačka mornarica u tom periodu doživljava prvo svoj krah sa ekonomskom propašću jedrenjaka, pred parobrodi-

ma, pa potom postepeni feniksovski oporavak, koji je zenit dostigao u kotorskoj *Jugooceaniji*, u godinama pred raspad SFRJ, tako da je materijala za istraživanje i pisanje napretek. Pogotovo za nekog ko, poput mene, u tome istinski uživa.

Tih fascinantnih priča o ljudima – kapetanima, mornarima, inženjerima pomorstva, graditeljima pomorske infrastrukture, naučnicima, izumiteljima, pomorskim trgovcima, ratnicima, ali i pustolovima, brodolomnicima ili herojima iz raznih ratnih ili mirnodopskih epopeja na svjetskim morima, a koji su ovako ili onako povezani sa Bokom, je izuzetno puno. Stoga i nisam uspio da sve to smjestim u samo jednu već, za sada, u dvije knjige, jer su *Ljudi i brodovi* moja druga knjiga nakon prvijenca – *Pomorskih lica Boke Kotorske* objavljenog 2013. godine.

LIBRI

Stari pomorci, osim što ga doživljavaju svojom drugom kućom, hraniteljem ili braniteljem, brod smatraju i jedinom materijalnom stvari napravljenom ljudskom rukom, ali koja istovremeno ima i svoju sopstvenu dušu. Brod je dakle, za pomorce i većinu starih primoraca, živo biće i kao takav, on nerijetko doživljava sudbine dostojne avantura nekih ljudi-junaka akcionih filmova. Stoga meni nije teško o brodovima pisati jednako kao i o ljudima, jer su i jedni i drugi, svako na svoj način, uradili puno toga lijepog, interesantnog, uzbudljivog ili nesvakidašnjeg tokom istorije ovog kraja. Svaka ta priča samo je jedna mala perla-biser u nepresušnoj i prebogatoj riznici kakva je pomorska istorija Boke.

Svaka od tih priča je i fascinantna na svoj način, a većina njih je i nevjerovatno *filmična* pa je prosto začuđujuće kako se *sedma umjetnost* do sada nije pozabavila nekom od tih storija. Recimo, priča o bokeljskom Robinzonu – kapetanu **Vasu Sladoviću** iz Baošića i njegovoj nevjerovatnoj odiseji na zapaljenoj olupini parobroda *Velebit* na Indijskom okeanu tokom Drugog svjetskog rata. Ili, životna storija pokojnog **Boža Dabinovića** iz Dobrote, čovjeka koji je do sada u svojoj floti imao 60 velikih prekookeanskih brodova, pri kojoj i životopis **Aristotela Onazisa** izgleda bljedunjavo. Što reći za Bokelja – astronoma **Spiridona Gopčevića** po kome se zove jedan od kratera na mjesecu, najboljeg poznavaoaca ultraopasnih voda Magelanovog prolaza i Ognjene zemlje – kapetana **Petra Zambelića**, ili pak **Adorjana Mađara** iz Zelenike koji je malom barkom

od nepunih pet metara odjedrio do grčkoj ostrva Pontikonizi u Egeju, kako bi se uvjerio da znameniti **Arnold Beklin**, slikajući čuveno djelo *Ostrvo mrtvih* kao motiv nije imao to grčko, već bokeško ostrvo Svetog Đorđa pred Perastom.

O brodovima koji su plovili u prethodnim vjekovima ima tragova, ima i dosta sačuvanih dokumenata, jer Boka je srećom, veliki dio svoje istorije provela u uređenim i civilizovanim društvima kakva su bila Mletačka republika ili Austro-Ugarska carevina, odnosno Jugoslavija u dva svoja prva pojavna oblika. *Verba volant, scripta manet* je maksima koju su ta društva poštovala jer ono što nije zapisano, nije se ni desilo. Nešto od toga se vremenom zaturilo, nešto izgubilo, pa je užitek pronalaska nekih sjajnih dokumenata, svjedočanstva koja su iz raznih razloga, ostala do danas nepoznata našoj široj javnosti, još i veći za nekog ko se poput mene, time bavi ili za to zanima.

Internet je naravno, danas od ogromne pomoći, kao mjesto gdje možete pametnim pretraživanjem (ali pod uslovom da znate o čemu istražujete) doći do sjajnih podataka, ili vas navesti na sasvim nove i do sada nepoznate ključke o sudbinama pojedinih ljudi, brodova ili događajima iz prošlosti – kada međusobno *korelirate* sakupljeno iz raznih web izvora. Naravno, tu su i kontakti sa brojnim sličnim zanesenjacima iz inostranstva sa kojima je pravi užitek podijeliti saznanja, sakupljene informacije ili jedan drugog uputiti na pravi trag.

U NAŠEM KANTUNU

Tokom prve polovine juna mjeseca majstor **Andrija Ramadanović** je sredio i ofarbao vrata u prizemlju, na glavnoj fasadi Palate Grgurina, te škura, takođe na prednjoj, glavnoj fasadi zdanja u kome je smješten Pomorski muzej Crne Gore. Bilo je to jedno od redovnih periodičnih aktivnosti zaštite i uljepšavanja drvenih elemenata čuvene kotorske palate. Taj posao povjeravamo Andriji, inače, poznatom kotorskom kolekcionar i izrađivaču replika starog oružja i opreme.

Foto: Marina Jovanović

Foto: Marina Jovanović

Pomorski muzej pomaže popularizaciju Bokeljska mornarice

Pomorski muzej Crne Gore učestvovao je 4. juna u multimedijalnoj prezentaciji Bokeljske mornarice učenicima i profesorima Srednje pomorske škole u Kotoru. Prezentacija je održana u punom amfiteatru ove škole, sa početkom u 12 sati. Naš muzej su na pomenutom događaju predstavljali **Andro Radulović**, direktor Pomorskog muzeja i **Slavko Dabinović**, dugogodišnji istaknuti radnik i bibliotekar Pomorskog muzeja. Dabinović je Bokeljsku mornaricu predstavio kroz dugu i plodnu saradnju sa Pomorskim muzejom, koja je utemeljena upravo na činjenici da je Bokeljska mornarica formalno osnovala Pomorski muzej.

Izlaganje Slavka Dabinovića

Milica Nikolić, Zlatko Moškov i Denis Vukašinović

Prezentacija je počela izjavom dobrodošlice od strane zamjenika direktora **Slavka Ostojića** i uvodnog govora mornara Bokeljske mornarice **Denisa Vukašinovića**, nakon čega je centralno izlaganje o postanku Mornarice, njenim aktivnostima, značaju i doprinosu za Kotor, Boku i pomorstvo kroz veoma dugu istoriju od 1.210 godina dao komandir kotorskog odreda Bokeljske mornarice, kapetan **Zlatko Moškov**.

O značaju nominacije Bokeljske Mornarice, prve takve vrste koju je podnijela Crna Gora UNESCO-u za upis na Reprezentativnu listu nematerijalnog kulturnog blaga svjetske baštine, govorila je **Milica Nikolić**, sekretarka Crnogorske Nacionalne Komisije pri Ministarstvu kulture Crne Gore.

Prezentaciju starog hladnog i vatrenog oružja pripremio je **Gracija Škanata**, kapetan i kolovođa tivatskog odreda Bokeljske mornarice, koji je svoje izlaganje, na oduševljenje prisutnih učenika, završio pucnjem iz puške šaralije.

Zanimljiva projektorska prezentacija o Bokeljskoj mornarici i video promotivni materijal je

pripremio mornar Bokeljske mornarice **Miroslav Vukičević**.

Nakon završenog izlaganja učesnika, učenici su pristupili on-line anketi o Bokeljskoj mornarici sa svojih mobilnih telefona. Najbrži, sa najboljim rezultatom, je bio učenik **Nikola Spičanović**, koji je osvojio nagradu – brošuru *Bokeljska mornarica – 1210 godina istorije, duhovnosti i kulture*.

Na kraju je, kao uspomenu na ovu prezentaciju, **Grigorije Grišo Mihović**, adiutant admirala Bokeljske mornarice, uručio zamjeniku direktora prof. Ostojiću Monografiju *Dvanaest vjekova Bokeljske Mornarice 809–2009* i knjigu *Historija pomorstva Crne Gore* prof. dr. **Antuna Sbutega**, admirala Bokeljske mornarice, dok su učenicima podijeljeni promotivni flajeri Bokeljske mornarice.

Prezentaciji su, pored profesora Srednje pomorske škole, prisustvovali i **Aleksandar Dender**, predsjednik Upravnog odbora Bokeljske mornarice Kotor, **Martin J. Petrović**, mali admiral, **Antonio Grgurović**, mornar, kao i ženske članice **Marinela Popović** i **Jovana Mračević**.

Foto: D. Brdar

Finalni čin svečane proslave:
Kolo Bokeljske mornarice na Trgu od oružja

Dan Bokeljske mornarice

Dan Bokeljske mornarice Kotor Mornarica je svečano proslavila 27. juna. Svečanost je započela u 20 sati smotrom Glavnog odreda ispred Doma Bokeljske mornarice na Pjaci od kina. Nakon predaje raporta komandira Glavnog odreda, prvog majora **Gracije Abovića**, viceadmiralu **Iliji Radoviću**, Glavni odred se u pratnji Gradske muzike Kotor uputio ka upravnoj zgradi Opštine, gdje je admiral Bokeljske mornarice **Antun Sbutega** primio iz ruku gradonačelnika **Vladimira Jokića** državnu zastavu i predao je barjaktaru **Nenadu Milutinu**.

Glavni odred je potom krenuo u obilazak grada i nakon toga se postrojio ispred glavnih gradskih vrata. Komandir Abović je tu predao raport admiralu Sbutegi, koji je u pratnji ađutanta **Grigorija Mihovića** izvršio smotru.

Ceremonijalnim činom predaje ključeva grada, Mornarica je potom simbolično preuzela trodnevnu vlast u gradu. Primivši iz ruku gra-

donačelnika Jokića ključeve Grada, admiral Sbutega mu se obratio riječima:

Izuzetna mi je čast da primim od vas ključeve grada Kotora, koji simbolišu neraskidivu vezu između Grada i Bokeljske mornarice.

Glavni odred je zatim na Trgu od oružja ispalio počasni plotun i zatim izveo finalni čin ceremonije – kolo. Kolovođa **Zlatko Mračević** poveo je kolo Bokeljske mornarice sastavljeno od 17 mornara, u koje su, prema drevnom običaju, na kraju ušli admiral i časnici Mornarice, gradonačelnik Jokić, potpredsjednik Opštine Kotor **Milivoje Samardžić**, kapetan bojnog broda **Vesko Tomanović**, komandant Mornarice VCG, i predstavnica Ministarstva kulture Crne Gore **Milica Nikolić**.

Proslava Dana Bokeljske mornarice završena je prigodnim koktelom u Domu Mornarice na Pjaci od kina.

(O svečanoj akademiji na strani 12)

Predaja državne zastave

Foto: D. Brdar

Predaja ključeva Grada

Foto: D. Brdar

POMORSTVO U KOTORU DANAS

U Kotor je u junu dolazilo 37 kruzera, ukupno 70 puta. Neki od kruzera su ostajali u kotrskoj luci dva i više dana te je tako ostvaren 81 boravišni dana kruzera u našem gradu. U Kotor su dolazile charter superluksuzne jahte **Moonlight II** i **Ilona**, te manji kruzer **Monet**. U Boki Kotorskoj boravila i najveća jahta na svijetu 180 metara duga **Azzam** (**Odlučni** u prevodu sa arapskog), koja 16. juna uplovila u tivatsku marinu Porto Montenegro. Jahta pripada predsjedniku Ujedinjenih Arapskih Emierata, šeiku **Kalifi bin Zajedu Al Nahijanu**. **Azzam** je po specijalnoj narudžbi sagrađen 2013. u čuvenom njemačkom brodogradilištu **Lurssen**. Gradnja jahte duge 180 i široke skoro 21 metar, od 13.136 bruto-tona, koštala je oko 610 miliona dolara. Jahta nema klasične propelere, već mu je pogon izveden preko četiri takozvana vodomlazna propulzora.

Azzam

Ilona

Moonlight II

Brodovi u Kotoru u junu

Adriatica (3-7. i 24-28), **Athena** (5. i 28.), **Azamara Pursuit** (3, 15. i 27), **Barbara** (17-18), **Celebrity Constellation** (4. i 26), **Crystal Esprit** (17), **Emerald Princess** (5, 18. i 25), **La Belle de'Adriatique** (5. i 12), **Koningsdam** (27), **Le Lyrial** (7), **Marela Celebration** (5. i 12), **Marella Discovery** (6. i 20), **Mein Schiff 6** (26), **Monet** (27-28), **MSC Magnifica** (1, 8, 15, 22. i 29), **MSC Opera** (3, 10, 17, i 24), **Moonlight II** (7), **Mystic** (11-13), **Norwegian Jade** (10), **Norwegian Star** (3, 10, 17. i 24), **Oceana** (7), **Princess Eleganza** (6-9), **Riviera** (29), **Rhapsody of the Seas** (3, 9, 17. i 23), **Royal Clipper** (21. i 30), **Sea Dream II** (6-7. i 17), **Sea Cloud** (7), **Seabourn Encore** (16), **Seabourn Odyssey** (25), **Silver Shadow** (25), **Silver Whisper** (16. i 22-23), **Star Pride** (1. i 9), **To Callisto** (6, 13, 20. i 27), **Veendam** (18), **Vision of the Seas** (8. i 29), **Viking Star** (22. i 30), **Wind Surf** (11. i 18).

Foto: D. Brdar

Kruzer **Seabour Odyssey** prilazi vezu na Luži, **Emerald Princess** usidrena naspram Plagenata 25. juna oko 10:20 sati

SVEČANA AKADEMIJA: Rad na realizaciji projekt prikupljanja i dokumentovanja građe iz istorije Bokeljske mornarice, koja se odnosi na 1.210 godina dugu istoriju ove drevne organizacije pomoraca, kao i aktivnosti koje na tom planu predstoje, obuhvatiće dvogodišnji period.

To je na Svečanoj akademiji Bokeljske mornarice Kotor, koja upriličena 26. juna, izjavila arhivistkinja **Snežana Pejović**, načelnica Istoriskog arhiva Kotor. Ona je prisutne detaljno informisala o trenutnoj fazi realizacije ovog projekta, kao i o aktivnostima koje na tom planu tek predstoje.

Svečana akademija Bokeljske mornarice Kotor, tradicionalno se održava svake godine uoči proslave Dana Mornarice. I ove godine upriličena je u koncertnoj dvorani Muzičke škole *Vida Matjan* – crkvi Sv. Duha u Kotoru.

Predsjednik UO Bokeljske mornarice **Aleksandar Dender** u pozdravnom govoru se osvrnuo na najbitnije momente iz istorije Mornarice.

Admiral **Antun Sbutega** govorio je o aktivnostima koje je mornarica sprovela tokom tekuće godine. Među njima je posebno istakao nedavnu izložbu *Bokeljska mornarica Kotor – 1.210 godina istorije, duhovnosti i kulture* na Cetinju.

Pomorstvo

Rječnik

GOKSTAD BROD je drveni brod Vikinga iz 9. vijeka, najveći takav sačuvan u Norveškoj. Pronađen je u humku u Gokstadu u Sandaru, Norveška. Njegova starost potvrđena je dendrohronološkim datiranjem koje ukazuje da je brod izgrađen od drveta posječenog oko 890. godine. Izložen je u Muzeju brodova Vikinga u Oslu.

Brod je bio namijenjen za ratovanje, trgovinu, prevoz ljudi i tereta. Dug je 3,80 metara, a širok 5,10 metara. Imao je 32 veslačka mjesta, a za pogon na vjetar koristio je kvadratno jedro površine približno 110 m². Prema procjenama, to je omogućavalo kretanja broda preko 12 čvorova (22 km/h). Jarbol se mogao podići i spustiti. Dok je putovao u plitkoj vodi, kormilo se moglo vrlo brzo podići uklonjenjem pričvršćivača. Mogao je da nosi posadu od 40 ljudi, a u punom kapacitetu da ukrca najviše 70 ljudi.

Stari jedrenjaci

Nava Favorita; 1. jun 1850. godine; Zapovjednici kap. Božo Matković i kap. Đuro Milošević; Naručilac slike, Božo Matković, najbogatiji prčanski brodovlasnik u XIX vijeku, kao suvlasnik nave *Favorita*; Sagrađena je u Siri, italijanskom brodogradilištu, 1847. godine, a njen prvi vlasnik bio je poznati trčćanski brodovlasnik Rali Ambrodo (Ralli Ambrogio). Posljednji vlasnik broda nije poznat. Brod je rasporemljen u Bakru 1857. g. Autor slike: Rafaele Korsini; gvaš i tuš na kartonu, 61 x 45 cm